

Taalkundepuzzels

Bij het woord taalkunde denk je misschien in eerste instantie aan ontleden, maar dat is maar een heel klein deel van wat taalkunde eigenlijk is. Taalkunde gaat over de logica van taal in al zijn vormen. Hieronder staan vier puzzels, elk over een ander logisch element in taal. De eerste drie gaan over talen die je waarschijnlijk niet spreekt. De vierde puzzel gaat over het Nederlands.

De puzzels komen uit het boek *Van Sanskriet tot Spijkerschrift: Breinbrekers uit alle talen*. De daarin verzamelde taalkundepuzzels komen uit de Taalkundeolympiade, een jaarlijkse competitie voor leerlingen uit de bovenbouw van het VWO die geïnteresseerd zijn in logica en taal. Meer informatie over de Taalkundeolympiade en meer taalkundepuzzels vind je op:

<https://www.universiteitleiden.nl/taalkundeolympiade>.

1. Arabische namen

Hieronder staat een aantal Arabische namen zoals ze meestal in het Nederlands worden weergegeven.

- a) Habib, b) Rasjid, c) Din, d) Nakib, e) Rasjidoeddin, f) Abdoennakib, g) Habiboella, h) Abdoezzahir, i) Habiboeddin

Net als de meeste namen hadden deze namen allemaal een betekenis, in dit geval in het Arabisch. Die betekenissen staan hieronder in willekeurige volgorde:

- 1) het geloof, 2) de aanvoerder van het geloof, 3) de lieveling van het geloof, 4) de lieveling, 5) de aanvoerder, 6) het hoofd, de slaaf van het hoofd (van de profeten), 7) de slaaf van de overwinnaar, 8) de lieveling van Allah

► 1. Bepaal welke betekenis bij welke Arabische naam hoort.

► 2. Hoe zouden de volgende namen er in het Arabisch uitzien? 9) de slaaf van Allah, 10) de overwinnaar, 11) de slaaf van de aanvoerder, 12) de slaaf.

Noot: “de Overwinnaar”, “de Aanvoerder”, “het Hoofd (van de profeten)” zijn enkele van de 99 namen van Allah. Wil je meer weten over de betekenis van voornamen, kijk dan in de Nederlandse Voornamenbank: <https://www.meertens.knaw.nl/nvb/>. Voer een naam in en klik op “verklaring” om te zien waar de naam vandaan komt en wat hij betekent.

2. Japans en Ryuku

Het Japans heeft een zuster taal, het Ryukyu, dat gesproken wordt in het zuiden van Japan, onder andere op het eiland Okinawa. Het Japans en het Ryukyu zijn waarschijnlijk al zo’n 1500 jaar geleden uit elkaar beginnen te groeien en hebben beide hun eigen ontwikkeling doorgemaakt. Vergeleken met de gezamenlijke vooroudertaal is het Ryukyu het meest veranderd. Hieronder staan twee rijtjes van verwante woorden in beide talen:

Japans	Ryukyu		Japans	Ryukyu	
<i>hone</i>	<i>funi</i>	“bot”	<i>mori</i>	<i>mui</i>	“woud” (Japans), “berg” (Ryukyu)
<i>kawa</i>	<i>kaa</i>	“huid”	<i>sake</i>	<i>saki</i>	“rijstwijn”
<i>kimo</i>	<i>chimu</i>	“lever”	<i>tatami</i>	<i>tataN</i>	“mat”
<i>kome</i>	<i>kumi</i>	“rijst”	<i>tori</i>	<i>tui</i>	“vogel”
<i>kore</i>	<i>kuri</i>	“dit”	<i>usagi</i>	<i>usaji</i>	“konijn”
<i>mage</i>	<i>magi</i>	“haarknot”			

► Geef van de volgende Japanse woorden de vormen in het Ryukyu:

<i>funo</i>	“boot”	<i>Okinawa</i>	naam van het belangrijkste Ryukyu-eiland
<i>nokori</i>	“restant”	<i>some</i>	“het verven”
<i>nuno</i>	“kledingstuk”	<i>hiru</i>	“middag”
<i>tera</i>	“tempel”	<i>minato</i>	“haven”
<i>tate</i>	“lengte”	<i>hikiate</i>	“doel”

3. Swahili zinnnetjes

Het Swahili is een Afrikaanse taal die vooral in Oost-Afrika (Kenia, Tanzania) door circa 50 miljoen mensen wordt gesproken. Hieronder staan zes Swahili zinnnetjes met hun Nederlandse vertaling:

1. <i>Atakupenda</i>	Hij zal jou liefhebben.
2. <i>Nitawapiga</i>	Ik zal hen slaan.
3. <i>Atatupenda</i>	Hij zal ons liefhebben.
4. <i>Anakupiga</i>	Hij slaat jou.
5. <i>Nitampenda</i>	Ik zal hem liefhebben.
6. <i>Unawasumbua</i>	Jij irriteert hen.

► Vertaal in het Swahili:

- Jij zult hen liefhebben.
- Ik irriteer hem.

4. Nederlandse verkleinwoorden

Je kunt het Nederlands bestuderen alsof het een vreemde taal is. Dan zie je plotseling regelmatigheiden waar je je als moedertaalspreker helemaal niet van bewust bent. Dat zie je bijvoorbeeld in de volgende puzzel over verkleinwoorden.

Het Nederlands kent verschillende suffixen (achtervoegsels) om een verkleinwoord te maken, bijvoorbeeld *boek-je*, *paar-tje*, *raam-pje*, *som(m)-etje*. De keuze uit deze suffixen is echter aan strikte regels gebonden. Voor het gemak is hieronder alvast een aantal Nederlandse verkleinwoorden (in alfabetische volgorde) gegeven:

baantje, boertje, bloemetje, bonnetje, dakje, dingetje, geluidje, grachtje, kamertje, kastje, kleedje, koninginnetje, koninkje, koetje, kommetje, koopje, kopje, lammetje, lepelkje, mannetje, meertje, nootje, oompje, paardje, pluimpje, potje, saampjes, slangetje, soepje, sterretje, stoeltje, strootje, teentje, tuintje, warmpjes, welletjes

- 1. Geef de regels die de keuze van een verkleinsuffix in het Nederlands bepalen.
- 2. Er is één woord in de lijst dat een uitzondering op deze regels vormt. Welk woord is dat en hoe zou het verkleinwoord eruit moeten zien als het regelmatig was?
- 3. Het is bekend dat alle Nederlandse verkleinsuffixen op één vorm teruggaan. Probeer te bedenken hoe dat suffix eruit moet hebben gezien.
- 4. Bedenk een verklaring voor de *-k-* in *koninkje*. Welke andere woorden uit het lijstje laten hetzelfde verschijnsel zien?

Noot: puzzel 1 is gemaakt door Leonid Kulikov, puzzel 2 is gemaakt door Steven Hagers, puzzels 3 en 4 zijn gemaakt door Alexander Lubotsky.